

Aneta JUNGBAUEROVÁ. *Gender v kresbě dětí předškolního věku*. UK Praha, katedra psychologie: 2013. Bakalářská práce. 98 s. + Přílohy.

Předložená práce mi není místy příliš srozumitelná ani svou motivací ani svým postupem ani svými závěry. Není mi jasné, jaké je pojetí genderu u autorky textu. „Možná o tom, že i když jde společnost a myšlení co se týče genderových rozdílů dopředu a snahy o rovnoprávnost žen byly v mnohém naplněny, děti stále vyrůstají při nejmenším v podobných genderových stereotypech, které ovlivňují jejich náhled na rozdíly mezi muži a ženami“ (s. 92).

Přijde mi, že používat slovo „stereotyp“ jako něco negativního je nevhodné za situace, kdy je stereotyp naprosto ideální: autorka nechala předškolní děti nakreslit postavu pána a paní, kdy daná instrukce dost připomínala vytvoření značek, ideogramů, jimiž se např. v restauracích označují pánské vs. dámské toalety. Ty musejí být naprosto stereotypní, a když to nejsou izolovaně, samy o sobě, tak člověk koukne na vedlejší dveře, a pomůže si diferencí. (Samozřejmě, úplně ideální jsou konvencí dané biologické značky, kolečko se šipkou nahoru pro samečka a kolečko s křížkem dolů pro samičku.)

Tato dvě hlediska, ideogram sám o sobě vs. jeho diferencující hodnota se v předloženém výzkumu neustále prolínají a je velmi těžké je oddělit. Např. rodičům je na jedné straně řečeno, že dvojice posuzovaných obrázků představuje nutně muže a ženu (diferenční hledisko), a současně s tím jsou žádáni, aby posoudili, zda jde muže a ženu jednoznačně poznat (rozuměj izolovaně, jako samostatný obrázek): vliv provedené diferenciaci na základě druhého obrázku se pak těžko psychicky odečte, vrátí zpět.

Některé děti navíc přitom jakoby šly do hlediska ideogramu (markantní hned u č. 1 Natálky, která dokonce používá pro pána staromódní cylindr a jejíž výtvar ony značky na dveřích toalet nápadně připomíná, podobně u č. 12 Jůlinky, která operuje, dostatečně, pouze rozdílem krátké vs. dlouhé vlasy), jiné se zase snažily třeba o „portrét“ (?) rodičů (Nela č. 7) a o další varianty (princezna), což celou situaci nadále komplikuje. Podle mě by bývalo stačilo omezit se na pojmový rámec ideogram – diferenciaci v ideogramech – jiná hlediska, a nerozvíjet design dál.

Kladem práce jsou hezké medailonky dětí a hlavně pak práce s hodnocením rodičů v rozsáhlé statistice rodičovských hodnotitelů, která pracuje s pásmy rozpoznatelnosti pohlaví. Přesto bych uvítal někde předtím uvést normální statistiku, která ale asi nebyla vyžadována instrukcí, a sice: „Určete, který obrázek představuje muže a který ženu“ (žádoucí instrukce). Pak se mohla hledat míry jistoty tohoto určení a pak teprve zobrazovací výstižnost izolovaných obrázků.

Přesto práci považuji za inspirující, protože její zmatek, někdy nereflektovaný, někdy více zvládaný, odráží zálužnosti genderu samého jako jevu, jeho oscilaci mezi významem o sobě a diferenční hodnotou, jak to známe z terminologie strukturální sémiotiky a lingvistiky. Zjištění o rozdílech v zobrazení muže a ženy by šlo interpretovat jako bezpříznakovost mužského ztvárnění (muselo by se to jasně zkombinovat s poznatkem, že pán byl určen dobře, ač neměl izolovaně „pozitivní“ určení), zatímco žena potřebuje specifické příznaky. Možná tak autorka myslela ono svoje na počátku uvedené tvrzení o stereotypech: že žena pro holčičky vychází jako někdo, kdo musí mít něco navíc, ba musí nad sebou i víc přemýšlet (viz úspěch dívek ve znázorňování dívek), ba víc dělat umění a „psychologizovat“. Ze si holčičky myslí, že to musí?

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 2. 9. 2013

doc. Miloš Kučera, CSc., oponent